

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA

Școala doctorală de Științe umaniste

TEZĂ DE DOCTORAT

**DIFICULTĂȚI DE TRADUCERE A
LIMBAJULUI JURIDIC-ADMINISTRATIV.
LEGISLAȚIA UNIUNII EUROPENE**

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Domnița Tomescu

Doctorand:

Iancu (Matei) Adela Cornelia

**Constanța
2018**

CUPRINS

INTRODUCERE.....	4
1.1 Obiectivele lucrării.....	4
1.2 Stadiul cercetării temei.....	5
1.3 Corpus și surse.....	11
1.4 Terminologia lucrării.....	12
1.5 Structura și contribuția lucrării.....	14
CAPITOLUL II.....	18
LIMBAJUL JURIDIC-ADMINISTRATIV. LIMBAJUL COMUNITAR. PREMISE	
TEORETICE	
2.1. Limbajul juridic-administrativ în ansamblul limbajelor specializate.....	18
2.2. Particularitățile limbajului juridic-administrativ.....	30
2.2.1. Terminologia juridic-administrativă.....	32
2.2.2. Clișeizarea limbajului juridic-administrativ.....	39
2.3. Limbajul acquis-ului comunitar, component al limbajului juridic-administrativ.....	41
CAPITOLUL III.....	44
PROBLEMATICA TRADUCERII LIMBAJULUI JURIDIC-ADMINISTRATIV	
.....	44
3.1. Competențele traducătorului juridic.....	44
3.2. Particularitățile limbajului juridic în limba-sursă.....	49
3.3. Tehnicile de traducere ale limbajului juridic-administrativ din engleză în română.....	55
3.4. Particularitățile traducerii textelor comunitare.....	59
3.5. Dificultățile de traducere a textelor juridic-administrative.....	63
3.6. Măsurarea dificultăților de traducere a textelor juridic-administrative.....	66
CAPITOLUL IV.....	73
CORPUSUL LIMBAJULUI JURIDIC-ADMINISTRATIV.....	
4.1. Metodologia analizei corpusului.....	74
4.2. Glosar al limbajului juridic-administrativ.....	77
4.3. Analiza corpusului. Semantică și dificultăți.....	79
4.4. Rezultatele analizei corpusului.....	113
CAPITOLUL V.....	116
ANALIZA STATISTICĂ A DIFICULTĂȚILOR DE TRADUCERE A TEXTELOR	
JURIDIC-ADMINISTRATIVE COMUNITARE.....	
5.1. Metodologie.....	116

5.2. Particularitățile textelor juridic-administrative comunitare: perspectivă statistică.....	117
5.3. Dificultățile de traducerea textelor juridic-administrative comunitare: analiză statistică	128
CONCLUZII.....	137
BIBLIOGRAFIE.....	142
CUPRINS DE FIGURI.....	153
CUPRINS DE TABELE.....	154
LISTĂ DE ABREVIERI.....	155
ANEXA I. CORPUSUL 1.....	156
ANEXA II. REZUMATUL ANALIZEI CORPUSULUI.....	164
ANEXA III. CLASIFICAREA DIFICULTĂȚILOR DE TRADUCERE DIN TEXTELE JURIDIC-ADMINISTRATIVE.....	167
ANEXA IV. CORPUSUL 2.....	169

Introducere

1.1. Obiectivele lucrării

Studierea traducerii textelor juridic-administrative devine din ce în ce mai relevantă deoarece cererea pentru astfel de texte a crescut, în special în forma contractelor, a normelor juridice și a textelor administrative. Uniunea Europeană, ale cărei texte juridic administrative vor fi analizate în cadrul acestei cercetări, necesită redactarea de documente în cele 24 de limbi oficiale.

În lucrarea de față, ne concentrăm pe cercetarea particularităților și dificultăților de traducere ale textelor juridic administrative. Dorim să adăugăm la cercetarea existentă în domeniu, conform căreia textele juridic administrative au drept caracteristici frazele lungi, complexe și utilizarea unor termeni de specialitate. Întrebările de cercetare pe baza cărora s-a realizat designul metodologic au fost: „Care sunt particularitățile textelor juridic-administrative?” și „Ce dificultăți de traducere apar în cazul textelor juridic-administrative?”.

Cele două obiective principale ale lucrării sunt:

1. Identificarea particularităților textelor juridic-administrative
2. Identificarea și analizarea dificultăților de traducere a textelor juridic-administrative

Obiectivele secundare ale lucrării sunt:

1. stabilirea particularităților textelor juridic-administrative în legislația europeană;
2. identificarea și analizarea dificultăților de traducere a textelor juridic-administrative;

1.2. Stadiul cercetării temei

În literatura de specialitate, există consens cu privire la faptul că textele juridic-administrative sunt mai dificil de tradus decât cele din limbajul de zi cu zi. Se observă un număr mic al lucrărilor pe tema limbajului juridic, însă aceste este în creștere. Dintre autorii pe care i-am consultat în realizarea fundamentării teoretice a lucrării de față, se numără: Mellinkoff (1963), Zidan (2015), Sarcevic (2000), Stoichițoiu-Ichim (2006), Tomescu (2011), Deborah (2007), Di Carlo (2015), Irinescu (2003), Levy (2011), Kischel (2009), Topală (2004), Dănișor (2015), Badea (2014), Pitiriciu (2008, 2009) etc.

Particularitățile textelor juridice sunt, conform studiilor consultate: previzibilitate, prezența formulelor fixe și structura aproape matematică. Există două tipuri de traduceri juridice: cu valoare informativă și cu valoare legală, iar acestea diferă în privința rigorii

traducerii, fiind mai complexe cele cu valoare legală. În literatura de specialitate, se face diferența între semnificațiile și efectele legale ale traducerii actelor juridic administrative, punându-se accent pe nevoia ca efectele legale să nu fie schimbate în urma traducerii.

Un concept important în acest domeniu este cel al traductibilității (eng., *translatability*). Din cauza diferențelor dintre sistemele legale, apar situații în care un termen nu are echivalent în limba țintă. Unii autori (Sarcevic, 2000) consideră prin urmare că unitatea de bază a traducerii juridice nu este cuvântul, ci textul.

1.3. Corpus și surse

Corpusul analizat este *Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană* (Tratatul de la Maastricht). A fost semnat în 1992 de către Consiliul European, iar prin acesta s-au pus bazele Uniunii Europene. Corpusul ales pe baza obiectivelor lucrării a fost analizat pentru a identifica particularitățile și dificultățile de traducere a textelor juridic administrative din limba engleză în limba română.

1.4. Terminologia lucrării

În terminologia lucrării, am definit și explicat termenii: limbaj juridic, limbaj administrativ, discurs juridic, engleză juridică, limbaj normativ, limbaj judiciar, ambiguitate lexicală, ambiguitate structurală, prieteni falși, fidelitatea traducerii, transparența traducerii, *tokenization* și *stemming*.

1.5. Structura și contribuția lucrării

Lucrarea este structurată în două părți, cea teoretică și cea de cercetare, respectiv în cinci capitole, prezentate pe scurt într-un capitol introductiv.

Al doilea și al treilea capitol, după cel introductiv, reprezintă partea teoretică. Printre subiectele abordare, se numără particularitățile limbajului juridic-administrativ român și englez, traducerea textelor juridice și administrative și dificultățile de traducere; dezbatem probleme legate de competențele traducătorilor textelor juridic-administrative, evidențiem particularitățile limbajului juridic-administrativ în limba-sursă, dar și dificultățile de traducere ale acestuia din limba-sursă în limba-țintă.

Al patrulea capitol, *Corpusul limbajului juridic-administrativ*, conține prezentarea corpusului, glosarul de termeni și expresii și analiza acestora. Am identificat un tip de dificultate de traducere pentru fiecare termen și am realizat o listă cu dificultățile de traducere.

Al cincilea capitol, numit *Analiza statistică a dificultăților de traducere a textelor juridic-administrative comunitare*, are trei subcapitole principale. Primul dintre acestea este *Metodologia*, care este urmată de *Particularitățile textelor juridic-administrative dintr-o perspectivă statistică* și de *Dificultățile de traducere a textelor juridic-administrative: analiza*

statistică. În cadrul acestui capitol vom cerceta cu instrumente cantitative dificultatea de traducere a textelor juridic-administrative.

Contribuții proprii

Prin lucrarea de față, dorim să contribuim la cunoașterea actuală cu privire la particularitățile și dificultățile traducerilor juridic administrative. În urma cercetării, reies informații utile atât din punct de vedere teoretic, cât și practic, cu privire la activitatea și competențele necesare pentru traducători.

În urma analizei *Versiunii consolidate a Tratatului privind Uniunea Europeană*, am identificat ca dificultăți de traducere: ambiguitate lexicală, ambiguitate structurală, prieteni falși, nepotriviri lexicale, dificultăți de traducere a sintagmelor, probleme pragmatice (lipsa de context), probleme specifice textului, echilibrul dintre fidelitatea traducerii și transparența acesteia. Am identificat totodată cele mai frecvente dificultăți: ambiguitatea lexicală, ambiguitatea structurală și de dificultățile de traducere ale sintagmelor.

Totodată, am aflat în urma analizei statistice din Capitolul V detalii despre particularitățile și dificultățile de traducere ale textelor juridic-administrative.

Am utilizat ca factori de dificultate a traducerii lungimea frazelor, gradul de polisemie și complexitatea structurală, conform unor studii din domeniu (Mishra, 2013). Lungimea frazelor s-a dovedit a fi un factor important de complexitate pentru textele juridic-administrative. Gradul de polisemie nu a avut un nivel la fel de ridicat, din cauza preciziei caracteristice textelor juridic administrative, pentru care ambiguitatea este un defect. Nivelul de complexitate structurală înregistrat este mai mare pentru textele juridic-administrative.

Capitolul II. Limbajul juridic-administrativ. Limbajul comunitar.

Premise teoretice

2.1. Limbajul juridic-administrativ în ansamblul limbajelor specializate.

Limbajul juridic-administrativ este inclus în clasificarea extinsă (Cornu, 1990), care cuprinde:

- limbajul legal: limbajul în care se formulează legile;
- limbajul juridic jurisprudențial: limbajul folosit în cadrul dreptului jurisprudențial, cu alte cuvinte, deciziile judecătorești în sine, dar și totalitatea soluțiilor instanțelor de judecată și a altor autorități responsabile cu jurisdicția;
- limbajul juridic științific: limbajul folosit în cadrul științei juridice;
- limbajul juridic comun: limbajul folosit în alte discursuri din cadrul dreptului, de către profesioniști precum: avocați, notari; acesta este totodată limbajul folosit în cadru

social pentru a discuta aspecte ale dreptului – de exemplu, atunci când un jurnalist discută despre efectele și modul aplicării unei legi;

- limbajul juridic-administrativ: limbajul folosit în redactarea unor documente sau contexte administrative.

Ca și celelalte limbaje funcționale, limbajul juridic-administrativ se încadrează în categoria funcției de comunicare determinată de domeniul de activitate (Bușmachiu, 2012:127). După situația de comunicare, limbajul juridic-administrativ poate fi oficial sau profesional, iar după canalul de comunicare, fie oral, fie scris.

2.2. Particularitățile limbajului juridic-administrativ

Individualitatea stilului juridic-administrativ între celelalte stiluri funcționale ale limbii, este dată de o serie de caracteristici dintre care amintim:

- prezența terminologiei de specialitate care include termeni exclusivi;
- clișeizarea frecventă a exprimării prin redundanța termenilor;
- formule introductive și de încheiere specifice;
- structura compozițională fixă a textului, cu o succesiune determinată a părților componente;
- inserarea unor instrucțiuni precise privind caracterul necesar sau obligatoriu al unor prevederi;
- caracterul neutru al mesajului;
- respectarea proprietății termenilor (Bușmachiu, 2012:131).

Limbajul juridic-administrativ, ca orice limbaj specializat este, aproape fără excepție, unul de tip descriptiv. Limbajul de tip descriptiv respectă regulile clasice ale discursivității (biunivocitatea relației de semnificare și referențialitatea, adevărul). Principala funcție a acestui tip de limbaj este cea referențială, denotativă sau informativă.

Textele juridic-administrative au preponderent caracter normativ, fiind exprimate într-un limbaj adecvat, ale cărui cerințe sunt claritatea, precizia, concizia și accesibilitatea (Stoichițoiu Ichim, 2006:44).

Claritatea limbajului este asigurată prin proprietatea termenilor și utilizarea lor unitară, formularea lipsită de echivoc a enunțurilor de obicei constatative, ceea ce contribuie la buna înțelegere a textului.

Precizia se realizează prin folosirea unui lexic de specialitate care tinde spre monosemie și monoreferențialitate (Irinescu, 2003:38), iar la nivel sintactic prin folosirea

corectă a regulilor de construcție gramaticală, prin respectarea topicii firești. (Stoichițoiu Ichim, 2006: 45).

Concizia este o cerință a limbajului juridic-administrativ, care constă în eliminarea redundanțelor inutile, a formulelor protocolare învechite, precum și într-o sistematică organizare a textului.

Accesibilitatea limbajului juridic-administrativ impune adecvarea textului la nivelul receptorilor, prin folosirea unitară a termenilor uzuali, cu frecvențe mai mari, evitarea termenilor tehnici, explicarea termenilor mai puțin cunoscuți sau a siglelor neobișnuite.

2.2.1. Terminologia limbajului juridic-administrativ

Specializarea vocabularului constă în constituirea și folosirea unei terminologii specifice domeniului, diferită de terminologiile altor limbaje funcționale.

Termenii juridic-administrativi pot fi clasificați după gradul lor de specializare:

- *termeni juridic-administrativi utilizați în mod exclusiv în acest tip de limbaj*, constituind terminologia internă a domeniului: *aviz, autorizație*;
- *termeni juridic-administrativi care aparțin în același timp și limbii comune*: *actualitate* etc.;
- *termeni juridic-administrativi care aparțin în același timp altor limbaje de specialitate*.

2.2.2. Clișeizarea limbajului juridic-administrativ

Una dintre cele mai pregnante trăsături ale discursului juridic-administrativ este clișeizarea, reprezentată de prezența formulelor sau a construcțiilor-șablon. Din punct de vedere socio-lingvistic, acestea asigură prestigiul social al acestui tip de limbaj, cu toate că, adesea, prezența lor duce la îngreunarea receptării textului juridic de către nespecialiști

Clișeizarea reprezintă un element important, utilizarea sa fiind justificată, pe de o parte, de nevoia unei exprimări concise, iar pe de cealaltă parte, din necesitatea de a asigura o întinsă aplicabilitatea a normei, prin formularea unor reguli cu caracter general sau abstract.

Astfel observăm prezența formulelor maximale (reprezentate de exprimarea normelor și a dispozițiilor legale, și a celor minimale (sintagmele specializate).

2.3. Limbajul acquis-ului comunitar, component al limbajului juridic-administrativ

Limbajul juridic-administrativ al Uniunii Europene, numit și limbajul acquis-ului comunitar, reflectă sistemul complet de drept al Uniunii Europene, independent și autonom față de normele juridice naționale ale fiecărui stat membru.

Sintagma *acquis comunitar* se referă la normele juridice ale funcționării instituțiilor europene, tratatele eminate de aceasta, structura și modul de funcționare a instituțiilor comunitare, actele adoptate privitoare la politica și securitatea comună, cooperarea în diverse domenii.

Textele juridic-administrative cuprinse în Acquis-ul comunitar reprezentative sunt: *tratatele* (de instituire a Comunităților Europene, de aderare a unor state la Uniunea Europeană etc.); *directivele, regulamentele, deciziile*, acte obligatorii pentru punerea în aplicare a tratatelor; *acordurile internaționale încheiate de Uniunea Europeană și cele încheiate de statele membre ale UE; recomandările și avizele adoptate de instituțiile Uniunii Europene; declarațiile, rezoluțiile, deciziile-cadru; convențiile semnate, rezoluțiile, declarațiile* adoptate cu privire la Politica externă și de securitate comună, la justiție și afaceri interne etc.

Caracterul unitar al limbajului în care sunt redactate, precizia noțiunilor sunt importante pentru transmiterea documentelor către cetățenii tuturor statelor.

Toate documentele juridic administrative sunt redactate în limbile de lucru și apoi transpuse în toate limbile oficiale ale țărilor Uniunii. De aceea traducerile bilingve și, mai ales, multilingve reprezintă un domeniu important de activitate comunitară, foarte bine organizat, cu numeroase birouri de traducere, cu traducători specializați, dicționare poliglote (Bărbulescu, Repan 2009) sau enciclopedice (Ghica 2007), și ghiduri de traducere pentru fiecare limbă.

III. Problematika traducerii limbajului juridic-administrativ

3.1. Competențele traducătorului juridic

Nivelul de competență lingvistică reprezintă volumul de cunoștințe al unui vorbitor nativ. Competențele de care are nevoie traducătorul sunt atât teoretice, cât și procedurale. Un traducător trebuie să cunoască: limba-țintă, limba-sursă, tipul de text, domeniul aferent subiectului traducerii (cunoștințe din afara lingvisticii) și analiză contrastivă.

Traducătorii pot fi clasificați pe baza nivelului de competență: traducător novice, traducător intermediar, traducător competent, traducător experimentat și traducător expert. În dezvoltarea competențelor sale, traducătorul se confruntă cu probleme de două tipuri: concepte de bază, strategii sau proceduri conștiente, orientate către obiective sau norme sau valori.

Competențele traducătorului Uniunii Europene se află în interdependență unele față de altele. Competența centrală este cea a asigurării serviciului de traducere și include dimensiunea interpersonală (capacitatea de planificare, de autoevaluare, de muncă în echipă, de comunicare cu clienții) și dimensiunea de producție (realizarea traducerii în funcție de context și de indicațiile clientului). Traducătorii au nevoie și de competențe interculturale: sociolingvistice și textuale (identificare și comparare a elementelor culturale, soluționarea problemelor legate de înțelegerea textului).

3.2. Particularitățile limbajului juridic în limba-sursă

O parte din caracteristicile limbii engleze juridice au o explicație istorică. Formatul tipic al documentelor legale era acum câteva secole un bloc de text fără spații și alineate între părțile sale componente. În prezent, aranjarea în pagină a textelor juridic-administrative se concentrează pe ușurința identificării informațiilor. O caracteristică a limbii engleze juridice este monoreferențialitatea: într-un context, o singură semnificație este permisă. Una dintre cele mai comune situații de acest tip este cea a pronumelor, care sunt evitate în engleza juridică pentru ca textul să fie lipsit de interpretări neintenționate.

Engleza *legalese* e caracterizată de: utilizarea cuvintelor comune cu sensuri diferite, aparținând în mod exclusiv domeniului juridic, a cuvintelor și expresiilor latine, a arhaismelor, a binoamelor (de cinci tipuri: sinonime imperfecte, complementare, antonime, subdiviziune și de tip consecință), a verbului modal *shall* pentru exprimarea unei obligații, a elementelor deictice împreună cu propoziții, a verbelor urmate de prepoziții și de o proporție crescută a sufixelor. Limbajul juridic este bogat în atribute. Vocabularul englezei juridice conține arhaisme din franceză și latină și o proporție semnificativă de cuvinte tehnice. Nu toate textele juridice intenționează să fie la fel de clare și neechivoce, deoarece caracterul vag al unui termen poate aduce beneficii atunci când este folosit în cunoștință de cauză.

3.3. Tehnicile de traducere ale limbajului juridic-administrativ din engleză în română

Numărul studiilor teoretice despre traduceri este unul limitat, iar majoritatea lucrărilor sunt articole și monografii care se limitează la observații empirice. Traducerea și interpretarea textelor juridice și administrative întâmpină anumite dificultăți, unele mai mult de drept decât de lingvistică. În dreptul internațional, există nevoia de a împrumuta terminologia legală dintr-o limbă în alta. Un concept juridic nou poate fi importat împreună cu termenul în sine, însă importurile se schimbă de-a lungul timpului, iar înțelesul devine altul.

Din cauza nevoii de multilingvism juridic, apar dificultăți nu doar de traducere, ci și la realizarea actelor legislative în mai multe limbi, în paralel. În acest caz, versiunea

documentului din fiecare limbă este cea originală, iar termenul de „traducere” nu este acceptat juridic. Folosirea cuvântului „traducere” implică ideea că o variantă este sursa celeilalte și ar submina ideea de egalitate dintre textele juridice multilingve. Datorită principiului autenticității egale, aceste versiuni au o autoritate egală.

Printre tehnicile de redactare mixtă a documentelor juridice se numără: co-drafting, redactare paralelă, redactare alternativă, redactare împărțită, redactare dublă și redactare comună. Munca traducătorului are loc în trei etape: înțelegerea textului sursă, interpretarea sursei și restilizarea acesteia. Traducătorul are nevoie de o imagine de ansamblu a textului de tradus, pentru ca frazele și replicile individuale să facă o parte coerentă din întreg. În lipsa înțelegerii imaginii de ansamblu și a contextului, traducătorul va comite erori de traducere.

3.4. Particularitățile traducerii textelor comunitare

Uniunea Europeană are 24 de limbi oficiale: bulgara, ceha, croata, daneza, engleza, estona, finlandeza, franceza, germana, greaca, irlandeza, italiana, letona, lituaniană, maghiară, malteze, olandeză, polonă, portugheză, română, slovacă, slovenă, spaniolă și suedeză (UE, f.d.). Toate cele 24 de versiuni ale documentelor juridic-administrative trebuie să fie precise și să respecte cele mai înalte rigori din domeniu. A fost recrutat personal cu dublă formare profesională, de lingviști și juriști, pentru a se asigura de calitatea textelor juridic administrative.

Spre deosebire de alte domenii, traducătorii Uniunii Europene beneficiază de baze de date cum ar fi EUR-Lex (2016) care fac procesul traducerii mai simplu, dar și de ghiduri, cum ar fi cel stilistic realizat de Oficiul de Publicații. Astfel, pot fi accesate documente arhivate în toate limbile oficiale ale Uniunii și norme despre traduceri într-un timp scurt.

Cercetătorii nu sunt uniți cu privire la încadrarea textelor Uniunii Europene, ca aparținând lingvisticii aplicate (Cook et al., Wisniewski, Richard și Schmidt) sau încadrându-se în LSP, *Language for Specific Purposes* (Hoffman et al., Swales).

Gradul mare de specializare și multilingvismul Uniunii Europene au generat conceptul numit „eurospeak” sau „eurojargon”. Acesta poate fi definit ca o variantă limbii engleze care a apărut la Bruxelles, în cadrul instituțiilor Uniunii, în formă scrisă.

3.5. Dificultățile de traducere a textelor juridic-administrative

Importanța traducerii corecte a textelor juridic-administrative nu trebuie subestimată: într-un contract, o greșeală de traducere poate avea ca efect un proces, iar într-un text legislativ, ambiguități legislative și goluri legislative.

Dificultățile de traducere a limbajului juridic-administrativ pot fi: generale (dificultăți care apar și în alte cazuri) și specifice. Una dintre cele principale este

neconcordanța dintre sistemele legale ale limbii sursă și ale limbii țintă. O altă problemă e constituită de diferențe lingvistice. Frecvența crescută a expresiilor din latină ar putea pune probleme într-o traducere, pentru că este posibil ca nu toate acestea să fie folosite tot în latină în limba țintă. O dificultate suplimentară este reprezentată de multitudinea de sinonime parțiale din lexicul juridic al limbii engleze. Traducătorul trebuie să cunoască toate nuanțele acestor termeni, pentru a ști care este cel potrivit pentru traducere (de exemplu, *jail* și *prison*).

Unii autori clasifică dificultățile de traducere ale textelor juridic-administrative în patru: dificultăți legate de sistem, dificultăți legate de terminologie, dificultăți cu privire la sintaxă și dificultăți de ton general.

Traducătorul trebuie să acorde o atenție specială ordinii cuvintelor. Dificultatea traducerii frazelor scade dacă subiectul și predicatul sunt aproape unul de altul; de multe ori, însă, acestea devin complexe din cauza multitudinii de complemente și atribute.

3.6. Măsurarea dificultăților de traducere a textelor juridic-administrative.

Unii autori consideră că dificultatea de traducere este compusă din două elemente: problemele de traducere din text și sarcina intelectuală. Pentru măsurarea dificultății de traducere, se măsoară dificultatea textului-sursă. În urma acestui proces rezultă un indice, care este ulterior corelat cu dificultatea de traducere. Măsurarea lizibilității unui text este cercetată din anii 1920.

În literatura de specialitate, se regăsesc formule care utilizează caracteristici măsurabile ale textului. Ele se pot baza pe lungimea propozițiilor, lungimea cuvintelor, procentul de cuvinte dificile (cuvinte cu mai mult de 2-3 silabe sau cuvinte mai puțin comune). Se estimează că numai până în 1980 s-au publicat 200 de formule care calculează dificultatea de citire a unui text. Cele mai cunoscute astfel de formule sunt: *Flesch Reading Ease Formula*; *Dale-Chall formula*; *Gunning Fog Index*; *SMOG formula*; *Flesch-Kincaid Readability test*; *Fry Readability formula*.

Există două abordări în privința acordării unui scor pentru dificultate: cea holistică și cea analitică. Metoda scorului holistic se bazează pe ideea că adunarea tuturor factorilor de dificultate a unei traduceri nu ar reflecta în mod adecvat gradul real de dificultate al acesteia. Pentru evaluări mai obiective, s-au propus criterii, unul fiind structurat pe patru paliere de realizare corectă a traducerii: nivelul forte, nivelul acceptabil, nivelul deficient și nivelul minim.

Metoda scorului analitic constă în acordarea unui scor pentru fiecare componentă a dificultății de traducere pentru obținerea unui scor total.

Analizarea protocoalelor verbale reprezintă o altă metodă de evaluare a dificultății de traducere, conform căreia traducătorii trebuie să analizeze cu glas tare procesul de traducere în timp ce îl realizează. Astfel, apar informații despre procesul de gândire al unui traducător în timp ce traduce.

Înregistrarea și analizarea comportamentului traducătorilor este o altă metodă de măsurare a dificultății de traducere. Se măsoară acțiuni precum apăsările de taste, se înregistrează activitatea desfășurată pe ecran de către traducător și se urmăresc mișcările oculare ale acestuia, dar și pauzele, un indiciu important pentru identificarea pasajelor dificile. Măsurarea mișcărilor oculare se evaluează prin: durata fixațiilor oculare, numărul acestora, când și cât de des se schimbă atenția traducătorului, cât de des se întoarce cu privirea peste un anumit pasaj, frază sau expresie.

Comportamentele verbale și nonverbale ale traducătorului reflectă însă într-un mod imperfect activitățile sale mentale. Există instrumente de măsurare a dificultății traducerii care se axează pe evaluarea sarcinii mintale a traducătorului. Unul dintre cele mai folosite instrumente de măsurare subiectivă este chestionarul cu scale. *NASA task load index*, cel mai utilizat, are 6 itemi, structurați pe categorii: efort mental (gândire, luarea deciziilor, amintiri, căutări), efort fizic (împins, ridicat, cărat), efort temporal (presiunea de a face lucrurile cu o viteză crescută), efort general, execuție și nivel de frustrare.

În urma analizării tuturor acestor tehnici și instrumente de măsurare a dificultății unui text, reiese nevoia măsurării automate ale acesteia.

Capitolul IV. Corpusul limbajului juridic-administrativ

4.1. Metodologia analizei corpusului

Scopul lucrării este de a identifica și analiza dificultățile de traducere din limba engleză în limba română, în contextele juridice și administrative. În cadrul acestui subcapitol, vom analiza fiecare termen și expresie din glosar, explicând dificultățile întâmpinate de traducători. În analiza dificultății termenilor vom prezenta termenul în contextul său din *Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană*, vom prezenta sensuri alternative și variante de traducere.

4.2 Glosar al limbajului juridic-administrativ

În glosar, am cuprins termeni și expresii din „Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană”. Printre termeni se numără: *accession, accountable, agenda, binding, breach, chair, Charter, compliance, concert, convene, currency, determination,*

heritage, mandate, national, provision, remedy, second, guideline, subsidiarity. Unele dintre expresiile și sintagmele definite și analizate în cadrul acestui capitol sunt: *blocking minority, draft legislative act, equal rotation, extraordinary meeting, fair trade, free movement, head of state, institutional framework, internal market, market economy, ordinary revision procedure, policy-making, qualified majority, rule of law, self-government, serious misconduct, sustainable development, term of office, territorial scope, to lay down* și *without prejudice etc.*

4.3. Analiza corpusului. Semantică și dificultăți

Scopul acestui studiu este de a identifica dificultățile de traducere specifice limbajului juridic-administrativ prin analiza „Versiunii consolidate a Tratatului privind Uniunea Europeană” (Jurnal Oficial, 2012).

Am identificat opt tipuri de dificultăți întâmpinate de traducători în cazul textelor juridice și administrative:

1. Ambiguitate lexicală
2. Ambiguitate structurală
3. Prieteni falși
4. Incompatibilități lexicale
5. Dificultăți de traducere a sintagmelor
6. Probleme pragmatice (lipsa de context)
7. Probleme specifice textului
8. Echilibrul dintre fidelitatea traducerii și transparența acesteia

Ambiguitatea lexicală apare atunci când un cuvânt are mai mult de o semnificație. Ambiguitatea structurală apare atunci când o frază sau o propoziție au mai mult decât un singur înțeles. Dificultățile identificate nu au legătura doar cu termenii în sine, ci și cu structura din care fac parte.

Frecvența dificultăților a fost analizată pentru a putea realiza recomandări pentru traducătorii textelor administrative și juridice. Cele mai întâlnite dificultăți de traducere ale textelor administrative și juridice sunt: ambiguitatea lexicală (1), realizarea echilibrului dintre fidelitatea traducerii și transparența acesteia (2), dar și traducerea sintagmelor (3).

Rezultatele sunt în concordanță cu caracteristicile limbajului juridic și administrativ, așa cum reies din literatura de specialitate. Termenii utilizați au deseori mai mult decât un înțeles, iar frazele sunt lungi și complexe.

4.4. Rezultatele analizei corpusului

Pentru evitarea dificultăților de traducere a textelor juridice și administrative, traducătorul are nevoie de un nivel ridicat de expertiză în limbajul juridic și administrativ din

limba sursă și limba țintă. Necunoașterea termenilor juridici în contextul lor legal ar putea conduce la o traducere eronată. Mai mult, este nevoie de atenție la sensurile cuvintelor, în special în cazurile în care contextul nu indică în mod clar despre care sens ar fi vorba. Totodată, este necesară o atenție sporită la „prietanii falși”, care pot compromite o traducere aparent facilă. Nu în ultimul rând, este nevoie de atenție la mesajul textului, care nu trebuie alterat odată cu traducerea. Prin urmare, traducătorul textelor juridice și administrative trebuie să asigure atât fidelitatea traducerii, cât și transparența acesteia. Acesta are nevoie de vigilență în legătură cu opt dificultăți: ambiguitatea lexicală, ambiguitatea structurală, prietenii falși, incompatibilități lexicale, dificultățile de traducere a sintagmelor, problemele pragmatice (lipsa de context), problemele specifice textului și echilibrul dintre fidelitatea traducerii și transparența acesteia.

Capitolul V. Analiza statistică a dificultăților de traducere a textelor juridic-administrative comunitare

5.1. Metodologie

Folosind o metodă de cercetare cantitativă, răspundem la următoarele întrebări de cercetare: *Care sunt particularitățile textelor juridic-administrative?* și *Ce dificultăți de traducere apar în cazul textelor juridic-administrative?* Vom analiza frecvența cuvintelor și a expresiilor în corpus și lungimea medie a frazelor. Unul dintre programele folosite este RapidMiner, cu extensia de procesare de text.

5.2. Particularitățile textelor juridic-administrative comunitare: perspectivă statistică

Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană a fost analizată după frecvența termenilor săi. 1885 de termeni s-au repetat măcar o dată și 1454 de termeni au apărut de cel puțin trei ori în text. Cel mai folosit cuvânt este cel de articol (1087 repetări). Prin urmare, există un grad ridicat de previzibilitate a conținutului documentului, din punct de vedere lexical. Analizând termenii cu mai puțin de 100 de repetări, se poate observa că lexicul utilizat este unul foarte birocratic. Există mulți termeni economici („capital”, „budget”, „labour”), termeni organizatorici și temporali („year”, „March”, „annual”, „June”, „July”), verbe din sfera organizatorică și managerială: („order”, „appoint”, „prevent”) și substantive specifice pentru lexicul administrativ („servant”, „secretari” - *secretary, secretariat, „rapporteur”, „worker”, „citizen” - citizen, citizens, citizenship*).

Cea mai folosită expresie este „member states” (512 utilizări), urmată de „European parliament” (348 repetări). Dintre cele mai întâlnite categorii de expresii formate din două cuvinte, am identificat denumirile unor instituții europene: „European Parliament”, „Central Bank”, „Court of Justice”, „Council Act”, „Parliament Council” etc.

Al doilea pas a fost realizarea unei analize comparative între textul de bază al corpusului, fără anexe, și un text obișnuit, de o lungime similară, în engleza britanică (compus din povestiri scurte, alese după criteriul diversității). Mulți indici relevanți pentru determinarea dificultății de traducere a unui text nu pot fi interpretați de sine stătători, de aceea este nevoie de acest text generic.

Textul generic are 3125 de propoziții, iar corpusul are 1102 propoziții, numărul total de cuvinte fiind foarte similar. Lungimea medie a propoziției textului generic este de 6,6 cuvinte, iar a corpusului de 19,2 cuvinte. Corpusul este structurat în 730 de paragrafe, spre deosebire de 1797, așa cum este textul generic. Diferența de lungime între cea mai lungă frază din corpus (135 de cuvinte) și cea mai lungă din textul generic (77) este destul de mare. Numărul cuvintelor cu peste șapte caractere este aproape dublu în textul juridic-administrativ (3257 versus 6459). Frecvența cuvintelor dificile a fost determinată pe baza unei liste de cuvinte familiare (3000 de cuvinte). Sunt 7853 de cuvinte dificile în corpus și 4568 în textul generic, o diferență de 15%.

A fost analizată și dificultatea lecturii, prin instrumente precum indexul Dale-Chall, Coleman-Liau, Flesch și Gunning Fog. *Dale-Chall Readability level* are la bază proporția de cuvinte dificile și proporția dintre cuvinte și propoziții, iar rezultatele parțiale constau în numere între 4 și peste 10; rezultatele finale constau în atribuirea unui nivel de educație. Prin acest test, aflăm că Tratatul UE poate fi înțeles cu ușurință de un absolvent de facultate, pe când textul generic este la nivel de liceu (clasa a IX sau a X-a). *Automated Readability Index* se raportează la numărul de caractere dintr-un cuvânt, iar interpretarea scorului se face după vârste. Diferența dintre cele două texte este una semnificativă, de la 17.2 la 7.6. Rezultatele ne indică faptul că textul generic poate fi înțeles cu ușurință de un copil de 12-13 ani, însă TUE depășește ca dificultate vârsta de 18-22 de ani, fiind destinat absolvenților de facultate și mai sus. *Coleman-Liau Index*. Acest indice se calculează cu ajutorul numărului mediu de litere din 100 de cuvinte și al numărului mediu de propoziții per 100 de cuvinte. Corpusul a avut un rezultat de 20.6, iar textul generic 16.3. *Flesch Reading Ease Score*, una dintre cele mai sigure și mai vechi metode de a afla dificultatea unui text. Cu cât este mai mic scorul, cu atât este mai dificil textul.

Corpusul se distinge de textul generic printr-un număr ridicat de cuvinte cu peste trei silabe (5472 de cuvinte polisilabice versus 2193). Textele juridic-administrative au propoziții mai puține, dar aproximativ de trei ori mai lungi decât într-un text obișnuit (19,2 versus 6,6). Acestea sunt de aproape 3 ori mai puține (1102 versus 3125). Structura textelor juridic-administrative este mai compactă, având un număr mic de paragrafe. Un text juridic-administrativ are de 2,5 ori mai puține paragrafe decât un text obișnuit. Este necesar să menționăm faptul că cea mai lungă frază din corpus are o dimensiune de 135 de cuvinte și 736 de caractere, de aproximativ 8,4 ori mai mult decât un text obișnuit. În textele juridic-administrative, există o frecvență mare a cuvintelor de peste șapte caractere, care apar aproximativ de două ori mai frecvent decât într-un text obișnuit. Acestea sunt mai complexe și pentru că au o frecvență mai mare a cuvintelor cu dificultate crescută (37% versus 22%). Textele juridic-administrative au un număr dublu de cuvinte polisilabice și o medie mai mare de silabe per cuvânt (1,8 versus 1,5). Cuvintele sunt mai lungi, având maxim 18 caractere (15 caractere în cazul textului general). Timpul estimat de citire este similar pentru cele două texte, fiind 2-3 minute în plus pentru textul juridic-administrativ.

5.3. Dificultățile de traducere a textelor juridic-administrative comunitare: analiză statistică

Lungimea propoziției este un indice comun pentru măsurarea dificultății de traducere (Mishra, 2013). Conform acestui indice, textele juridic-administrative sunt mult mai dificil de tradus (propozițiile fiind de aproape trei ori mai lungi). Acest indice nu este suficient de unul sigur. În determinarea dificultății traducerilor, sunt relevante și proprietățile lexicale și de structură ale textelor.

Metode statistice pentru măsurarea dificultății unei traduceri se împart în două categorii:

1. Dificultatea traducerii, evaluată doar după traducere, prin: apăsări de taste, click-uri cu mouse-ul, timpul de privire pe diverse cuvinte, etc. Indicele Dificultății de Traducere (*Translation Difficulty Index*) e un alt exemplu; acesta se referă la „timpul în care creierul procesează activități legate de traducere” (Mishra, 2013, 348). Timpul de procesare al lucrării de care avem nevoie pentru calcularea indicelui de dificultate al traducerii se calculează prin adunarea timpului pentru înțelegerea textului sursă și cel pentru generarea textului tradus. Indicele de Dificultate al Traducerii (IDT) reprezintă timpul de procesare al traducerii.

2. Dificultatea traducerii, evaluată înainte ca traducerea unui text să aibă loc; Mishra *et al.* (2013) au propus o formulă care se bazează pe trei factori: lungime, polisemie și

complexitate structurală. Astfel, fără ca textul să fie tradus, putem estima dificultatea de traducere.

Calcularea lungimii propoziției (L) reprezintă numărul de cuvinte dintr-o propoziție. Gradul de polisemie (GP) reprezintă suma sensurilor cuvintelor dintr-o propoziție, împărțită la lungimea propoziției. În cadrul acestui studiu, am folosit programul WordNet v.3.1, dezvoltat de Universitatea Princeton. Complexitatea structurală (CS) reprezintă totalul lungimii legăturilor de dependență din structura unei propoziții (Lin, 1996). Totalul lungimii legăturilor de dependență este împărțit la numărul de cuvinte al propoziției. Complexitatea structurală a fost calculată cu programul Stanford Parser, (dezvoltat de The Stanford Natural Language Processing Group), cu extensia Typed Dependency Viewer.

Așadar, am analizat primele cincisprezece propoziții ale corpusului după lungime, gradul de polisemie și complexitatea structurală. O parte din ipotezele acestei cercetări au fost infirmate, iar unele confirmate. Gradul de polisemie (GP), cu media de 4,39, se plasează sub media indicată de o parte din cercetătorii din domeniu pentru texte generale sau de alt tip decât juridic-administrative. Complexitatea structurală este însă peste medie, același fiind cazul și pentru factorul lungimii propoziției. Bogăția de detalii necesară pentru precizia specifică limbajului juridic și administrativ sporește lungimea frazelor, complicând în consecință procesul de traducere. Prin urmare, textele juridic-administrative prezintă dificultăți de traducere mai mari decât texte din alte domenii, însă gradul de polisemie nu este un factor care contribuie la această complexitate. În general, cu cât un text conține mai multe cuvinte cu multe sensuri, cu atât mai mult este solicitat traducătorul. În limbajul juridic-administrativ se folosesc cuvinte lungi și complexe, iar acestea au un grad mai redus de polisemie și scad media acestui indice la doar 4,36. Chiar dacă ambiguitatea textelor juridic-administrative este una redusă, standardele ridicate în ceea ce privește precizia termenilor fac ca munca traducătorului să nu fie mai ușoară.

Concluzii

În urma cercetării, am concluzionat că traducătorul trebuie să cunoască lexicul juridic și administrativ al limbii-sursă și al limbii-țintă. În lipsa unei cunoașteri aprofundate, acesta poate întâmpina probleme precum traducerea anumitor sintagme. Dificultățile de traducere identificate în urma cercetării calitative au fost: ambiguitatea lexicală, ambiguitatea structurală, prietenii falși, incompatibilități lexicale, dificultățile de traducere a sintagmelor, problemele pragmatice (lipsa de context), problemele specifice textului și echilibrul dintre fidelitatea traducerii și transparența acesteia.

Totodată, am identificat o serie de particularități ale textelor juridic-administrative: acestea au mai puține propoziții, dar sunt mai lungi de aproximativ trei ori. Cuvintele lungi și complexe sunt mai frecvente. Indici de măsurare a dificultății de citire a textului relevă că textele juridic-administrative sunt scrise pentru nivel de absolvent de facultate.

În analiza statistică, am folosit trei factori propuși de Mishra *et al.*: lungimea frazelor, gradul de polisemie și gradul de complexitate structurală. Lungimea propozițiilor este indicele principal care indică un grad mare de dificultate al traducerii. Gradul de polisemie a fost unul scăzut, însă acest lucru nu indică în mod automat o dificultate redusă de traducere, ci apare din cauza nevoii de precizie. Complexitatea structurală este una crescută, fiind necesar un grad mai mare de atenție; traducătorul depune un efort mental crescut în traducerea acestora, deoarece trebuie să transpună în mod corect sensul textului sursă, să respecte toate cerințele gramaticale - acest lucru este mai dificil pentru frazele de întindere mare.

Având în vedere dificultățile de traducere a textelor juridic-administrative, traducătorii trebuie să se folosească resursele de specialitate pe care le au la dispoziție. În cazul traducătorilor Uniunii Europene, aceștia pot folosi unelte precum *EUR-Lex* sau *InterActive Terminology for Europe* pentru a asigura uniformitatea, precizia și calitatea înaltă a textelor juridic-administrative ale Uniunii Europene.

Bibliografie

- Ang S., Dyne L. (2008). „Conceptualization of Cultural Intelligence. Definition, Distinctiveness, and Nomological Network”, în Ang, S., Dyne, L. (coord.), *Handbook of Cultural Intelligence. Theory, Measurement, and Applications*, New York, England: M.E. Sharpe, pp. 3-340.
- Badea, S. (2014). *Legal English. A practical Approach*, Craiova, Editura Universitaria.
- Badea, S. (2015). *The Suffixes –or and –ee in Forming Legal Terms*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, VIII, 1-2, pp.130-141.
- Badea, S. (2017). *The Prefix Dis- in Legal Language*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, X, 1-2, pp.92-102.
- Barborică, E. (1969). *Aspecte ale vocabularului juridic din secolul al XVI-lea*, în „Analele Universității București. Limba și literatura română”, XVIII, 1, pp. 41-46.
- Berceanu, B. (1981). *Dreptul și limba. Știința dreptului și lingvistica. Succinte considerații teoretice și aplicative*, în „Revista de Studii și Cercetări Juridice”, XXVI, 3, pp. 247-266.
- Bieltz, P., Gheorghiu, D. (1998). *Logică juridică*, București: Ed. Pro Transilvania.
- Busuioc, I. (2003) „Dinamica terminologiilor românești sub impactul traducerii acquisului comunitar”, în Pană Dindelegan, G. (coord.) (2003). *Aspecte ale dinamicii limbii romane actuale*, București, Editura Universității din București, pp.343-350.
- Butoi, T. (2000). *Note de curs*, București: Universitatea Spiru Haret.
- Cazan, O. (2013). *Terminologia dreptului internațional penal în documentele românești și franceze (diferențe și corespondențe). Lucrare de doctorat*. Cluj-Napoca: Universitatea „Babeș-Bolyai”.
- Cercel, S., Dumitrescu, L. (2012) *Terms and Symbols in the Juridical Domain. Some Facts Concerning the Figures-Type Identifying of the Individual Person*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, V, 1-2, pp. 99-109.
- Cercel, S. (2016) *The Regulation of Dismemberments of the Private Ownership Right in the Romanian Civil Code: the Superficies Right and the Usufruct Right*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, IX, 1-2, pp. 107-117.
- Chatillon, S. (2000). *Droit et langues*, în „Revue internationale de droit comparé”, 3, pp. 687-715.

- Chiș, D. (2000). „Considerații asupra clasei numelui în vocabularele specializate”, în *Comunicarea*, Timișoara: Augusta, pp. 62-76.
- Chodkiewicz, M. (2012). *The EMT framework of reference for competences applied to translation: perceptions by professional and student translators*, în „The Journal of Specialized Translation”, 17, pp. 37-54.
- Convenția de la Viena cu Privire la Dreptul Tratatelor*. Încheiată la Viena la 23 mai 1969 (Publicată în ediția oficială a Monitorului Oficial „Tratate Internaționale”, IV, 53).
- Cornu, G. (1990). *Linguistique juridique*, Paris: Montchrestien.
- Coteanu, I. (1960). *Stilurile moderne ale limbii române literare*, în „Limba Română”, IX, 2, pp. 58-70.
- Coteanu, I. (1962) *Structura stilistică a limbii*, în „Limba Română”, XI, 4, pp.211-221.
- Coteanu I. (1973) *Stilistica funcțională a limbii române*, București: Editura Academiei RSR.
- Dănișor, D. (2012) *Juridical Terms of Exclusive Juridical Pertaining: the Case of the Term “Synallagmatic”*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, V, 1-2, pp. 120-125.
- Dănișor, D. (2015) *Legal Terms Of Art – l’accession in the Lannguage of the New Romanian Civil Code*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, VIII, 1-2, pp. 153-159.
- Dănișor, D., Badea, S. (2015). *Polisemie și ambiguitate în limbajul codului civil*, în „Revista de Științe Juridice”, XXVI, 1, pp. 134-143.
- Deborah, C. (2007). *Translating Law*. Cleveland, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters.
- Di Carlo, G.S. (2015). *Diacronic and Synchronic Aspects of Legal English: Past, Present and Possible Future of Legal English*, Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Doczenkalska, A. (2009). „Drafting or Translation – Production of Multilingual Legal Texts”, în Olsen, Fr., Lorz, A., Stein, D. (coord.), *Translation Issues in Language and Law*, New York: Palgrave, Macmillan, pp.116-135.
- Dracsineanu, C. (2011). *Legal English*, Iași: Universitatea „Mihail Kogălniceanu”.
- Ericsson, K.A. & Simon, H.A. (1980) *Verbal reports as data*. *Psychological Review*, Vol. 87, no. 3, pp. 215-251.
- European Commission (2010) *Studies on translation and multilingualism: Lawmaking in the EU multilingual environment*. 1/2010.Luxembourg: Publications Office of the European Union.

- Ferluc, T. (coord.) (2005), *Ghid stilistic de traducere în limba română pentru uzul traducătorilor acquis-ului comunitar*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Institutul European din România, Direcția Coordonare Traduceri.
- Gheție, I. (1978). *Istoria limbii române literare*, București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Gheție I. (1982). *Introducere în studiul limbii române literare*, București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Ghiță, O. (2014) *The Notion of Matrimonial Regime as Provided in the New Civil Code*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, VII, 1-2, pp. 172-179.
- Ghiță, O. (2015) *The Child in Legal Terminology*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, VIII, 1-2, pp. 179-185.
- Ghiță, O. (2016) *Conceptual Scope of the Terms “positive” and “negative” in Matters of Obligations of States under the European Convention of Human Rights – Special Focus on art.8 on “Family Life”*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, IX, 1-2, pp. 125-134.
- Gorea, B. (2009) *Logica juridică*. Târgu-Mureș: Zethus.
- Gupta G. (2015). *Text document tokenization for word frequency count using Rapid Miner (Taking resume as an example)*, în „International Journal of Computer Applications. International Conference on Advancements in Engineering and Technology”, pp. 24-26.
- Hale, S., Campbell, S. (2002). *The Interaction Between Text Difficulty and Translation Accuracy*, în „Babel”, I, 48, pp. 14-33.
- Hickey, L. (1998). „Perlocutionary equivalence: Marking, exegesis and recontextualisation”, în Hickey L. (coord.) *The Pragmatics of Translation*, Clevedon: Multilingual Matters, pp. 217-232.
- Hometkovski₁, L. (2012). „Conceptii, abordări și controverse în terminologie”, în *Taxonomia paradigmatică și sintagmatică în terminologia dreptului comunitar*. Chișinău: ULIM, pp.16-45.
- Hometkovski₂, L. (2012). „Limbajul juridic comunitar și terminologia acestuia”, în *Taxonomia paradigmatică și sintagmatică în terminologia dreptului comunitar*. Chișinău: ULIM, pp.46-77.
- House, J. (1997). *Translation Quality Assessment: A Model Revisited*. Tübingen, Germany: Gunter Narr.

- Irimia, D. (1986). *Structura stilistică a limbii române contemporane*, București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Irinescu, T. (2003). *Lingvistica Juridică*, Iași: Casa Editorială Demiurg.
- Istrătoaie, M. L. (2014) *A Terminologica land Juridical Analysis of the Transaction Contract*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, VII, 1-2, pp. 192-200.
- Istrătoaie, M. L. (2015) *Unfair Terms in Consumer Contracts*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, VIII, 1-2, pp. 185-197.
- Istrătoaie, M. L. (2016) *Particular Aspects of the Commodate*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, IX, 1-2, pp. 134-141.
- Ivănescu, G., (1972) *Stilurile limbii literare*, în „Convorbiri literare”, 5, pp.11-57.
- Javid, Z. (2013). *English for Specific Purposes: Its Definition, Characteristics, Scope and Purpose*, în „European Journal of Scientific Research”. CXI, 1, pp. 138-151.
- Jensen, K. T. (2009). *Indicators of text complexity*, în „Copenhagen Studies in Language”, LXI-LXXX, 37, pp. 61-80.
- Kischel, U. (2009). „Legal cultures – Legal languages”, în Olsen, F., Lorz, A., Stein, D. (coord.), *Translation Issues in Language and Law*, New York: Palgrave, Macmillan, pp.7-17.
- Kischel, U., Kirhhoff P. (2009). „Egalitatea în statul constituțional”, în *Gleichheit im Verfassungsstaat: Symposion aus Anlass des 65. Geburtstages von Paul Kirchhof*, Publisher: Müller Jur.Vlg.C.F., pp. 7-14.
- Klare, G. R. (1984). „Readability”, în Pearson, P.D., Barr, R. (coord.), *Handbook of reading research*, New York: Longman, pp. 681-744.
- Kunnercke M. (2013). *Translation in the EU: Language and Law in the EU's Judicial Labyrinth*, în „Maastricht Journal”,20, pp. 243-260.
- Levy, J. (2011). *The art of translation*, Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Lin (1996). „On the structural complexity of natural language sentences”, în *Proceeding of the 16th International Conference on Computational Linguistics (COLING)*, pp. 729-733.
- Mateuț, Gh., Mihăilă, A. (1998). *Logica juridică*, București: Lumina Lex.
- Mattila, H.E.S. (2014). „Foreword. New Challenges for Legal Translation”, în *The Ashgate Handbook of Legal Translation*. Surrey: Ashgate Publishing Company, pp.18-22.

- McAuliffe, K. (2012). „Language and Law in the European Union: The Multilingual Jurisprudence of the ECJ”, în Solan L., Tiersma P. (coord.) *The Oxford Handbook of Language and Law*, Oxford: Oxford University Press, pp.200-216.
- Mellinkoff, D. (1963). *The Language of the Law*, Boston: Little, Brown and Company.
- Mishra, A., Bhattacharyya P., Carl, M. (2013). „Automatically Predicting Sentence Translation Difficulty”, în *Proceedings of the 51st Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics*, Sofia, pp. 346-351.
- Munteanu, Ș., Țăra, V. (1978). *Istoria limbii române literare*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Nord, C. (1991). „Text Analysis in Translation. Theory. Methodology and Didactic Application of a Model for Translation”, în *Oriented Text Analysis*, Amsterdamer Publikationen zur Sprache & Literatur, Amsterdam/Atlanta, Ga.: Rodopi, pp.184-190.
- Petuhov, N. (2003) *Câteva observații pe marginea structurilor frazeologice în terminologia românească a aquis-lui comunitar*, în „Limba română”, LII, 5-6, p. 539-546.
- Petuhov, N. (2005) *Structures néologiques dans la terminologie roumaine de l’acquis communautaire* în „Studii și cercetări lingvistice”, LVI, 1-2, pp. 207-214.
- Petuhov, N. (2008) „Structures phraséologiques dans la terminologie roumaine de l’acquis communautaire”, în *Frazeologie, lexicologie și lexicografie. Studii în memoria profesoarei Keti Ankova-Niceva*, Sofia, pp. 217-223.
- Petuhov, N. (2011) „Influences françaises et anglaises dans la formation de la terminologie roumaine de l’acquis communautaire, în *L’état des recherches et les tendances du développement de la parémiologie et de la phraséologie romanes*, Oficyna Wydawnicza Leksem, Łask, pp. 189-195.
- Pitiriciu₁, S. (2008) *Elements of Eurojargon in Contemporary Romanian*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL), I, 1-2, pp. 217-231.
- Pitiriciu₂, S. (2008). *Compuse cu euro- in limba română actuală*, în „Analele Universității din Craiova”, Seria Științe Filologice. Lingvistică, XXX, 1-2, pp.96-102.
- Pitiriciu, S. (2009) *The Concept of Eurojargon*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL), II, 1-2, pp. 184-191.
- Pitiriciu, S. (2012) *Terminology of Penal Law: the Offence “Reflected” in Vocabulary and Semantics*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL), V, 1-2, pp. 189-193.

- Popescu, S., Ciora, C., Țăndăreanu, V. (2007). *Probleme curente privind folosirea limbajului juridic*, în „Buletin de informare legislativă”, 3, pp. 3-11.
- Porter, M.F. (1980) *An algorithm for suffix stripping*, în „Program”, XIV, 3, pp. 130-137.
- Preda, M. (2012) *The Polysemy of Jurisdictional Terms*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, V, 1-2, pp. 193-203.
- Pym, A. (2003). *Redefining Translation Competence in an Electronic Age: In Defence of a Minimalist Approach.*, în „Meta”, XXXXVIII, 4, pp. 481-497.
- Pym, A. (2014). „Translating between languages”, în Allan, K. (coord.) *Routledge Handbook of Linguistics*, London and New York: Routledge, pp. 417-430.
- Radu-Golea, C. (2012) *Elements of Logical Analysis Referring to Legal Terms, Phrases and Notions in Current Romanian*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, V, 1-2, pp. 203-207.
- Robertson, C. (2014). „EU Legislative Texts and Translation”, în Le Cheng, King Kui Sin, Anne Wagner (coord.), *The Ashgate Handbook of Legal Translation*, Surrey: Ashgate, pp.155-174.
- Roibu, M. (2014). „False Friends -
- Roland, H. (2002). *Lexique juridique. Expressions latines*, 2ème édition, Paris: Litec.
- Sarcevic, (2012). „Challenges to the Legal Translator”, în Solan L., Tiersma P. (coord.) *The Oxford Handbook of Language and Law*, Oxford: Oxford University Press, pp.82-101.
- Schäffner, C., Beverly A., (2000). *Developing Translation Competence*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Siems M.M. (2007). *The End of Comparative Law*, în „The Journal of Comparative Law”, 3, pp. 133-150.
- Stanciu, C. (2013) *Evolution of the Juridical Regulations in the Matter of Contract Promises and their Terminology in the Romanian Law System*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, VI, 1-2, pp. 221-232.
- Stanciu, C. (2014) *The Influences of the New Romanian Civil Code on the Terminology and Notions of the Transport Contract*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, VII, 1-2, pp. 280-289.
- Stanciu, C. (2016) *An Analysis of the Legal Features and Legal Language in Relation to the Contract of Shipment of Goods*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL)”, IX, 1-2, pp. 166-176.

- Stoichițoiu-Ichim, A., (2006). *Semiotica discursului juridic*, București: Editura Universității din București.
- Strechie, M. (2012) *Terms of Juridical Value in Latin*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie (SCOL), V, 1-2, pp. 255-262.
- Sun S. (2012). „Measuring difficulty in English-Chinese translation: towards a general model of translation difficulty”, în *A dissertation submitted to Kent State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy*, pp.1-158.
- Tiersma P., Solan L. (2012). *The Oxford Handbook of Language and Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Tomescu, D.(2011). „Le roumain, langue de l’Union Européenne: problèmes de la traduction des documents officiels.”, în HERRERAS José Carlos (dir.), *L’Europe des 27 et ses langues*, Valenciennes, Presses Universitaires de Valenciennes, pp. 701-709.
- Topală, D. (2004). *Sintaxa propozițiilor subordonate din codurile juridice de la 1863-1865*, Craiova : Editura Universitaria.
- Topală, D. (2010). *An Interdisciplinary Perspective on EU Terminology*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie” (SCOL), III, 1-2, pp.230-247.
- Topală, D. (2012), „The Terminology of the Legal System in Romanian – Norm and Usage”, în *Ezikāt i kulturata v sāvremennia svāt*, Burgas, Velico Tārnovo, pp. 469-473.
- Wagner, E. (2001). *Translating for the European Union Institutions*, Publisher: Routledge; 1st edition.
- Way, C. (2016). *The Challenges and Opportunities of Legal Translation and Translator Training in the 21st century*, în “International Journal of Communication”,10, pp. 1009-1029.
- Warburton N. (1999) *Cum să gândim corect și eficient*, București: Editura Trei.
- Wroblewski, J. (1985). *Legal Language and Legal Interpretation*, în „*Law and Philosophy*”, IV, 2, pp. 239-255.
- Zidan, A.A.Y.M. (2015). *A Linguistic Analysis of Some Problems of Arabic-English Translation of Legal Texts, with Special Reference to Contracts*, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Zafiu, R, (2001) *Diversitate stilistică în româna actuală*, București: Editura Universității din București.
- Zlătescu, V., D., (1996) – *Introducere în logistica formală. Tehnica legislativă*, București: Editura Oscar Print.

Bibliografia surselor

a) Surse lexicografice

- Academia Română (Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”), (2016), *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Editura: Univers Enciclopedic, București.
- Bara, M., Georgescu, A.M., Ionescu, M.C. (2011) *Glosar juridic*. Ediția a II-a. București: Institutul European din România.
- Bărbulescu, I. Ghe., Răpan D. (2009) *Dicționar Explicativ Trilingv al Uniunii Europene*, Colecția Collegium, Ed. Polirom, București.
- Bidu-Vrânceanu, A., Călărașu, C., Ionescu-Ruxăndoiu, L., Mancaș, M., Pană Dindelegan, C. (2001) *Dicționar de Științe ale Limbii*, București, Editura Nemira.
- Blackwell, A. H. (2008). *The Essential Law Dictionary*, Sphinx Dictionary. Canada: Sphinx Publishing.
- Brudascu, D. (2009) *Dicționar englez-român pentru juriști*. București: Editura Sedan.
- Bușmachiu, V. (2012) „Stilurile funcționale ale limbii române”, în *Philologia*. LIV, pp.127-134.
- Cambridge University Press (2008) *Cambridge Advanced Learner's Dictionary*. 3rd edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cambridge University Press (2011) *Cambridge Business English Dictionary*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chiriacescu R., Stănciulescu A., Nicolescu N.C. (coord.) (1993, 1999, 2001, 2004, 2006, 2009) *Dicționar Enciclopedic Român*, ediție cu șapte volume, Editura Enciclopedica, București.
- Collin, P.H. (2004). *Dictionary of Politics and Government. Third Edition*, Cambridge: Bloomsbury.
- Gaffiot, F. (1934). *Dictionnaire latin-français*, Paris: Hachette.
- Gardner, B. (2004). *Black's Law Dictionary. Eighth Edition*, St. Paul: Thomson West.
- Ghica, L.-A. (coord.) (2007), *Enciclopedia Uniunii Europene*, București, Editura Meronia.
- Gifis, S. (2008) *Dictionary of legal terms*. New York: Barron's.
- Gifis, S. (2010) *Law dictionary*. New York: Barron's.
- Guțu, Gh. (1983). *Dicționar latin-român*, București: EȘE.
- Levițchi, L. (2004). *Dicționar englez-român. Ediția a II-a*,. București: Univers Enciclopedic.
- (2015). *Oxford Dictionary of English*. Oxford: Oxford University Press.
- Reboul, A., Moeschler, J. (1999) *Dicționar enciclopedic de pragmatică*. Cluj: Editura Echinocțiu.

Ștef, F. (1995). *Dicționar de expresii juridice latinești*, București: Editura Oscar.

b) Surse electronice

Biri A. (f.d.). „The Challenges of Eurospeak in ESP”, SZE, accesat online în decembrie 2016.

URL: www.sze.hu/.../The%20challenges%20of%20Eurospeak.doc

Carl, M., Lacruz, I., Yamada, M., Aizawa, A. (2016). „Measuring the Translation Process”, *The Association for Natural Language Processing*, accesat online în noiembrie 2016.

URL: http://www.anlp.jp/proceedings/annual_meeting/2016/pdf_dir/E6-2.pdf

Chelaru, I. (2016). *Claritatea, precizia și previzibilitatea actelor normative – condiții de constituționalitate a acestora*, Revista „Universul Juridic”, accesat online în martie 2017. URL: <http://revista.universuljuridic.ro/claritatea-precizia-si-previzibilitatea-actelor-normative-conditii-de-constitutionalitate-a-acestora>.

Chirilă, C. (2015). „Errors and Difficulties in Translating Legal Texts”, *Strategii Manageriale*, accesat online în decembrie 2016. URL: http://www.strategiimanageriale.ro/images/images_site/articole/article_e13dfe43988afb3140cb2030ee16eb8e.pdf.

Consiliul Uniunii Europene (f.d.). *Majoritate calificată*, accesat online în septembrie 2016. URL: <http://www.consilium.europa.eu/ro/council-eu/voting-system/qualified-majority/>

Costin, A. F. (2015). „Aspecte ale însușirii limbajului juridic prin tehnica traducerii”, accesat online în august 2016. URL: <http://oaji.net/articles/2015/2064-1432807668.pdf>.

Dictionary.com, accesat online în august 2016. URL: <http://www.dictionary.com/>

Dicționar juridic (f.d.) „Dicționar juridic”, Rubinian, accesat online în august 2017. URL: <https://www.rubinian.com/dictionar.php>

Dicționar juridic (f.d.). „Dicționar juridic online”, accesat online în martie 2017. URL: <http://legeaz.net/dictionar-juridic>

Dosca, A. (2006). *Competențele traducătorului de terminologie juridică (abordări și concepții)*, „Limba română”, accesat online în martie 2017. URL: <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1532>

Duhaime (f.d.) „Estoppel Definition”, *Duhaime's Law Dictionary*, accesat online în noiembrie 2016. URL: <http://www.duhaime.org/LegalDictionary/E/Estoppel.aspx>

European Commission Directorate-General for Translation (2016) *English Style Guide. A handbook for authors and translators in the European Commission*. accesat online în

- septembrie 2016. URL: http://ec.europa.eu/translation/english/guidelines/documents/styleguide_english_dgt_en.pdf
- EUR-Lex (f.d.) „Conferral”, *Access to the European Union Law*, accesat online în ianuarie 2018. URL: <http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/conferral.html>
- Gardner, J. (2016) „Misused English words and expressions in EU publications”, *European Court of Auditors*. accesat online în Decembrie 2016. URL: http://www.eca.europa.eu/Other%20publications/EN_TERMINOLOGY_PUBLICATION/EN_TERMINOLOGY_PUBLICATION.pdf
- Janan, D., Wray, D. (2012) „Readability: the limitations of an approach through formulae”, *British Educational Research Association Annual Conference*, accesat online în ianuarie 2017. URL: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/213296.pdf>
- Legea AZ (2016) *Formele vinovăției și gradele culpei*, accesat online în septembrie 2016. URL: <http://legeaz.net/dictionar-juridic/formele-vinovatiei-si-gradele-culpei>
- Regulamentul (CE) nr. 920/2005 al Consiliului din 13 iunie 2005, accesat online în decembrie 2016. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32005R0920>
- Princeton University (2010) „WordNet”, *WordNet. Princeton University*, accesat online în noiembrie 2016. URL: <http://wordnet.princeton.edu>
- Sakareva, I. (n.d.) *Difficulties and some problems in translating legal documents*, accesat online în decembrie 2016. URL: https://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiqvq6o6LQAUIXiwKHxD0BFkQFggcMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.law.swu.bg%2Fip%2Fpluginfile.php%2F31%2Fmod_data%2Fcontent%2F203%2FVanya-Sakareva.pdf&usg=AFQjCNEkDN8YdOGxBSNm-V8LmtqNn3Dugg&sig2=UHVOcl0IT-IPE2ejuZb-Tg
- Sarcevic, S. (2000) *Legal Translation and Translation Theory: a Receiver-oriented Approach*, accesat online în martie 2017. URL: <http://www.tradulex.com/Actes2000/sarcevic.pdf>
- Sferle, A. (2005) *Limbaajul juridic și limba comună*, Facultatea de Litere., accesat online în februarie 2017. URL: https://litere.uvt.ro/litere-old/vechi/documente_pdf/aticole/uniterm/uniterm3_2005/asferle.pdf

- Sferle A. (2006) *Studiul limbajului juridic: considerații metodologice și teoretice*, Litere, accesat online în martie 2017. URL: https://litere.uvt.ro/litere-old/vechi/documente_pdf/aticole/uniterm/uniterm4_2006/adriana_sferle.pdf
- UE (f.d.) „Ce înseamnă o carieră în instituțiile UE?”, *Careers with the European Union by the European Personnel Selection Office*, accesat online în Decembrie 2016. URL: http://europa.eu/epso/discover/why_eu_career/index_ro.htm
- UE (f.d.) *Administrația UE – personal, limbi și locații*, accesat online în decembrie 2016. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/administration_ro
- UE (f.d.) „Glosarul sintezelor”, *EUR-Lex*, accesat online în decembrie 2016. URL: <http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/glossary.html?locale=ro>
- UE (f.d.) „Coeziune economică, socială și teritorială”. EUR-Lex. Acces la dreptul Uniunii Europene, accesat online în martie 2017. URL: http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/economic_social_cohesion.html
- UE (f.d.) „Cooperarea polițenească și judiciară în materie penală”. EUR-Lex. Acces la dreptul Uniunii Europene, accesat online în martie 2017. URL: http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/police_judicial_cooperation.html
- UE (2010) „Study in Lawmaking in the EU Multilingual Environment”, accesat online în noiembrie 2016. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7db404b5-48e5-4c2b-aabd-82db6a034eab/language-en>
- Sfetcu, N. (2014) *Traducere și traducători. Include Ghidul Comisiei Europene pentru traducătorii din Uniunea Europeană*, accesat online în martie 2017. URL: <https://books.google.ro>
- Tydevi (2012) „Typed Dependency Viewer”, *Sourceforge*, accesat online în noiembrie 2016. URL: https://sourceforge.net/projects/tydevi/?source=typ_redirect
- www.nicestories.com, accesat online în septembrie 2016
- *** (1652) *Îndreptarea Legii. Pravila cea mare*, accesat online în septembrie 2016. URL: https://archive.org/stream/IndreptareaLegii.PravilaCeaMare1652/IndreptareaLegii.PravilaCeaMare1652_djvu.txt
- *** (f.d.) „The use of phrasal verbs in legal documents”, *Lex Vision International*, accesat online în noiembrie 2016. URL: <http://www.lexvisioninternational.com/blog/THE%20USE%20OF%20PHRASAL%20VERBS%20IN%20LEGAL%20DOCUMENTS.pdf>
- *** (1993-2009) *Dicționar Enciclopedic Român*, ediție cu șapte volume.

